Hvad betyder fastelavn?

Selve ordet fastelavn kommer at et middelalderligt, plattysk ord *Vastelavent*, der betyder fasteaften, altså betegnelsen for aftenen før fasten begynder.

Det er den dag, der kaldes *hvidetirsdag*. Dagen efter hedder *askeonsdag*, fordi det er den første dag, hvor man klæder sig i sæk og akse, altså indleder fasten. Fasten varede i 40 dage og i den tid måtte man ikke spise kød eller flæsk, men kun fisk.

Fastelavnen var tiden før fasten, hvor man spiste så meget man kunne. Deraf navnene *flæskesøndag* og *flæskemandag*.

Fastelavnen kunne vare en uge og var på mange måder en tid med løsluppenhed og fest. Man kaldte også fastelavnen for ”den gale uge”.

Efter reformationen i 1536 ophørte fastelavnen ikke, som man skulle forvente.

I fastelavnstiden afholdt man lege og konkurrencer, som varierede fra by til by.

På Amager slog man katten af tønden. Tønden, der var en mælketønde, var ophængt mellem to pæle og indeni var der en levende kat. Ryttere skulle så ramme tøndens bund med lange spydstager, den røg ud og katten kunne slippe fri. Den rytter, der fik katten fri blev kattekonge (eller tøndekonge) og slap for at betaleskat det næste år.

En anden leg, der blev brugt på Amager var at trække hovedet af gåsen. En levende gås blev hængt op med hovedet nedad i et reb mellem to pæle, og ryttere skulle i farten forsøge af trække gåsens hoved af. Hovedet var smurt ind i sæbe, for at gøre det vanskeligere af få fat.

På Amager dansede man også æggedans. På gulvet blev anbragt en dynge sand, hvor ider blev sat et æg i en kop. Den dansende skulle med fødderne få ægget ud af koppen – og tilbage igen – uden at det blev slået i stykker.

Disse fastelavnsskikke kendes fra andre steder i Danmark og fra andre europæiske lande. De har også været brugt i Holland.

Æggedansen har ikke været udbredt i Danmark, men var ganske almindelig i Holland, hvor man dog dansede den i forbindelse med påsken.

Arent Berntsen omtaler nok som den første brugen af fastelavnsskikke på Amager i bogen "Danmarks og Norges frugtbare herlighed" (1610-1680). *Vitus Bering* skriver om dem i Obsidio Hafniensis, der udkom i 1676. *Holger Jacobæus* omtaler i sin rejsebeskrivelse fra 1671 kort fastelavnsskikkene på Amager. Han gengiver de første afbildninger af amagerhollænderne.

Henrik Gerner skriver i 1670 ”Årstidernes gerninger”, hvor fastelavnsskikkene på Amager omtales:
På Amager katten jages
af mælketønden ud
På samme sted og drages
ved gåsne kattestrud
Det hendes hoved koster
dog halsen er besmurt
med sæbe (askens moster)
det kommer hende surt
(Kattestrud er en slags tovtrækning mellem to personer)

Mikkel Hansen Jernskæg skriver i sine vers i Amagerlands og indbyggeres korte beskrivelse i 1693 udførligt om fastelavnsskikkene. Men han fordømmer samtidig de barbariske måder, man behandler levende dyr på.

Amagernes fastelavnstradtioner blev i 1600-tallet ofte brugt som underholdning for hoffet. Amagerbønder optrådte iført dragter og der blev arrangeret fastelavnsfester, hvor de kongelige selv var iført bondedragter.

I 1700-tallet fik den pietistisk indstillede præst i Store Magleby, *Mathias Hviid*, indført et forbud mod fastelavn.

Brugen af levende dyr ophører formentlig i begyndelsen af 1800-tallet. Også æggedansen forsvinder omkring dette tidspunkt. I løbet af 1800-tallet får fastelavnsridningen den form, man kender i dag.